

Erfarenhetsunderskott

P.Luthersson

February 23–27, 2017

1.

De mest oreserverat samtidsanpassade är nästan alltid de mest intoleranta, de inte till samtidens högre anspråk utan till dess lägre böjelser följsamma. I vilken hop hade vi funnit dagens mest oreserverat samtidsanpassade om de istället hade levt igår? 89. s. 340

Jag minns hur nyhetsuppläsarna på 90-talet betonade med avsmak om ett brott var rasistiskt motiverat. Detta helt i tidens anda. Det fick mig att tänka på hur det i Tredje riket säkert hade med samma avsmak noterats om något var judiskt relaterat. Det är en fråga om att dela en avsmak och att betona att man gör det. Ytligt sätt är det en himmelsvid skillnad mellan de bägge företeelserna, i ett fall är det rasistiskt i ett annat uppenbarligen anti-rasistiskt, men den underliggande strukturen är förvånansvärt likartad. Samma ton, samma syfte, nämligen mass-solidaritetens och den delade indignationen. Och det underförstådda uppiskandet. Det gav spontana obehagskänslor hos mig då.

Detta utgör återigen ett exempel på Platons värld av former. Bakom sinnenas förföriskt förvirrande och vilseledande mångfald dväljs en dold enhet.

2.

Författaren är i sin framställning uppenbart inspirerad av Anders Björnssons mosaiker. Ja i en av de avslutande mosaikskärvarna tar han explicit upp mosaiken och de tomrum mellan skarvarna en mosaik nödvändigtvis skapar. En mosaik är inte heltäckande, bitarna passar inte helt till varandra, i motsats till pusslets. Någoting lämnas åt läsarens fantasi, liksom till det existentiella faktumet att ingen framställning kan vara definitiv och allomfattande, att man är hänvisad till de bitar som står till ens förfogande.

Men han skiljer sig från Björnssons mosaiker på ett par avgörande punkter.

Mosaikerna i Björnssons tappning är som pralinerna i en chokladask, var och en är sig själv nog och tillsammans bildar de ingen helhet, de relaterar inte till varandra, de är inte delar av en sammanfattande bild. I och för sig kan den sammantagna effekten gå utöver de enskilda pralinerna, men detta är inte huvudsaken. Varje pralin är unik i sitt slag, och man griper sig an var och en med undran ja rent av med förväntan, hur skall denna bit smaka? Vissa bitar smaka bättre än andra. Så blir det när alla är olika. I författaren Peter Lutherssons fall hör bitarna mycket intimt ihop, de är alla delar av samma bild. Den bild man kan benämna den forntida kolonialismen. Kolonialismen under det sekel, som sträckte sig in i vårt förra och utgjordes dess högpunkt, eller (med ett nutida perspektiv) dess lågvattensmärke.

Bitarna är även förbundna via serier. De återkommer regelbundet som i en TV-serie. Många olika serier som presenteras parallellt, precis som på TV. Detta har effekten att framställningen blir lättsam, aldrig tung, när en serie hotar att bli lite långtråkig avbryts den genast av en annan, och läsaren piggnar till, får andas ny luft. Om alla avsnitten som berör Fredrika Bremers besök i USA hade samlats till en enda lång redogörelse, skulle man då inte tröttna halvvägs och lägga boken ifrån sig? Som den nu är upplagd är det svårt att lägga den ifrån sig överhuvudtaget. Vad kommer nästa stycke att handla om? Ett nedlåtande sätt att beskriva fenomenet är 'short attention span'. Något som kommer med TV tittandet och dess sentida avarter - surfandet. Men fenomenet är inte nytt, ty på samma sätt är våra egna tankevärldar uppbyggda, vi tänker på många saker samtidigt, d.v.s. i praktiken olika saker avlöser varandra i en rastlös dans. Kör vi fast på ett problem eller tröttnar på ett tankespar byter vi till ett annat för att senare, av samma anledning, återkomma till det första.

Vissa personer förmår att koncentrera sig på ett tema sammanhängande. Dessa personer är ovanliga. Man frågade en gång Newton hur han lyckades bli så framgångsrik att lösa problem. 'Genom att alltid tänka på dem' lär han ha svarat.

Att ständigt byta tema kan också bli förvirrande. Det kan leda till ett sammelsurium och efter ett tag får man nog av en aldrig sinande kakofoni. Men i detta fall är alla teman relaterade, vart och ett belyser de andra. När allt kommer omkring utgör de delar av samma bild. Således kombineras omväxling med helhet. Detta är en av hemligheterna bakom bokens framställningskonst. (När det gäller detta föreligger inget underskott.)

Slutligen Björnssons mosaiker är alla av nästan samma längd. Detta utgör en väsentlig del av dess struktur och framställningskonst. En form som inte är lika bunden som versen, haikun eller limericken; men mer strukturerad än prosan. Ett försök att i Söderbergs terminologi finna medelproportionalen mellan döden och odödligheten, två tillstånd lika outhärdliga¹. Luthersson är inte lika bunden, hans mosaiker varierar stort i längd. Det är först, som han påpekar, i deras oförväntade karaktär som allt blir uppenbart.

3.

Greppet är förvånansvärt enkelt och rättfram. Leta reda på gamla texter och läs dem, konfronteras med dem. Som de är. Det hela påminner om resandet. Poängen med resandet är att få nya intryck, nya impulser, att med ett öppet sinne insupa en alternativ verklighet. Denna oförbehållsamma attityd är även den som Francis Bacon förordar när det gäller vetenskapen. Öppna dina ögon, låt dina sinnen konfrontera verkligheten utan fördomar och förutfattade teorier, och Sanningen skall uppenbaras. Sanningen är i själva verket uppenbar för alla som konfronteras med den och inte undviker den.

Men så enkelt är det inte. Platon skulle inte ha hållit med, sinnenas budskap är bedrägliga. Popper påminner oss om att verkligheten informerar oss inte, den kan i princip bara svara ja eller nej till de frågor det är vårt ansvar att formulera.

Men denna bok är inte vetenskap. Ej heller utgör den sig från att så vara. Den utgör

---

¹ Denna något förbryllande hänvisning är uppenbarligen till Hjalmar Söderbergs lysande historiett - 'Drömmen om Oändligheten'.

en inbjudan att hänge sig åt den oförblommerade oskuld som Bacon's förhållningssätt innebär, och som vi redan noterat, delas med resandet, med förhoppningen att denna skall bota vår oskuld såsom den manifesterar sig som aningslöshet.

4.

Detta är en bok om resandet. Närmare bestämt resandet till exotiska resmål under 1800-talet, en tid som både är utom räckhåll för oss men ändå så nära och gripbar.² Vilka är det som reser? Alla är svenskar, även om en och annan låtsas att så inte vara. Det är författare och poeter som Selma Lagerlöf, Verner von Heidenstam, Viktor Rydberg liksom Knut Asplund och Anders Österling och skall vi även inräkna Sophie Elkan i denna illustra krets, förkvävd som hon är i sin partners skugga? Därtill finner vi även en journalist, debattör och feminist som Fredrika Bremer. Och dessutom en och annan artist, akademiker, äventyrare och missionär. Somliga av namnen är välkända, andra är de flesta läsare obekanta, många är nu bortglömda.

Vem kan resa? Kan alla resa? Skall alla resa? Svaret på det sista är ett rungande 'nej', på det andra kanske ett 'kanske' om tvingande skäl föreligger. Men flykt är inte ett resande, åtminstone inte nödvändigtvis, ej heller oundgängligen soldatens även om det kan så vara, vilket denna bok visar. Sjömannens liv kunde både vara ett resande och ett icke-resande. Numera i och med container-trafikens etablerande utgör det definitivt ett icke-resande. Romantiken för sjöfararen är helt borttvättad i det rationella varuhanteringsintresse.

Är det en skillnad mellan resenären och turisten? Gränsen är flytande, hur kunde det vara annorledes? Resenären betraktas emellertid som högre stående. Hans eller hennes mission har en närmast existentiell dimension, turisten däremot är ute huvudsakligen efter förströelse. Resenären är en individ, turisten en del av ett kollektiv, numera rent av en industri som tillhandahåller paketerade upplevelser. Det finns ett stort sug i dagens samhälle efter upplevelser. 1800-talets föräldrar som ofta såg sina barn dö i förtid hade inte samma hunger efter upplevelser. Varje upplevelse inrymmer ett drag av tragik. Föreligger ingen tragik i ett liv uppstår ett tomrum, en känsla av att inte riktigt leva. Men livet är grymt, och att leva är tungt, kanske de flesta föredrar att så inte göra, och nöja sig med att låtsas.

En resa börjar alltid med ett första steg. Vid en riktig resa vet man inte om det sista steget kommer att vara som det första, bara i motsatt riktning. Man vet således inte om man kommer levande hem och definitivt inte när man kommer hem, om man nu kommer hem överhuvudtaget. Gårdagens resenärer tog tid på sig. Resan fick att lov att ta tid. Att riktigt resa tar tid och innebär en förflyttning över rum, med andra ord en transport under vilket man gradvis inlemmas i resandet. Ja transporten var inte bara en omistlig del av resandet, det var även ett oundgängligt moment. Numera med flyget har resandet ändrat karaktär. Det har även blivit kortare och möjliggjort mer resande, effektivare resande. Men resande har ingenting med effektivitet att skaffa, det är en fråga

---

² Jag tvivlar att det står att uppbringa en enda levande person idag född på 1800-talet. I min och författarens barndom fanns det miljoner sådana även i lilla Sverige, och många präglade av detta sekel utövade fortfarande ett levande inflytande.

om upplevelse. Flyget har nästan helt tagit död på resandet som sådant, liksom containrar har trängt ut romantiken från sjöfarten. Skall man resa skall man vara borta länge. Mycket länge. Och det tenderade 1800-talets resande att göra, även när de var turister. Som Selma och Sophie.

5.

Detta är orättvist. Endast bemedlade individer förmår resa under dessa strikta förutsättningar.

Ego Scriptor: Detta ändra ej förutsättningarna. Det föreligger mycket som endast de bättre bemedlade förmår göra. Detta utgöra en av drivkrafterna till att tillägna sig rikedom.

Så detta är svaret på eder fråga 'Vem kan resa' ?

Ego Scriptor: Inte nödvändigtvis, men låt mig återkomma till denna fråga om en fråga.

6.

Malthus står ofta som sinnebild för cynism. Kallhamrad likgiltighet och sifferexercis. Men siffror ljuger inte. Malthus påpekade bara en tautologi, och det var Darwin som insåg hur den i sitt rätta sammanhang har ödesdigra konsekvenser.

Men Malthus hade fel, den moderna utvecklingen har visat detta!

Ego Scriptor: Ingalunda, och om än så bara tillfälligt och kortsiktigt. En tautologi kan aldrig vara fel. Malthus uppfann inte den exponentiella tillväxten, än mindre påtvingade han den, han var ju bara en oansenlig kyrkoherde någonstans, vad kunde han göra? Men det är alltid populärt att skylla på budbäraren.

Darwin, som ansåg sig bara vara en annan budbärare, tillerkänner Malthus en helt avgörande betydelse i sitt kommandes till insikt i och formulerande av evolutionens drivkraft nämligen det naturliga urvalet. Inga arter uppfyller jorden, liksom inga träd växer upp till himlen, till slut uppnås en balans en jämvikt om än en tillfällig sådan. Detta betyder att betydligt fler individer föds än de som når mogen ålder och själva ger upphov till avkomma. Vad händer med de övriga när varje par i medeltal endast kan ge upphov till två avlande individer? Att ställa denna fråga är inte samma sak som att sanktionera svaret. Att förmedla faktiska förhållanden är inte samma sak som att godkänna dem. Det började talas om kampen för tillvaron i slutet av 1800-talet och i och med att den förelåg ansågs detta vara något gott och nödvändigt. Nödvändigt måhända, men gott? Kampen för tillvaron, en slogan som myntades av den numera bortglömde Spencer, utgör en förenkling, ja en vulgarisering av Darwin. Individer går under av alla möjliga anledningar, sällan för att de skall vara undermåliga. Livet som sådant utgör en selektionsprocess men inte längs givna kriterier. Det som överlever överlever, det är den tautologi som mången tonåring finner och förundras över och därmed förvillas av. Kriterierna för överlevnad kan bara formuleras i efterhand och då endast i kollektiva statistiska termer som har väldigt lite med individer att göra. Livet är inte bara grymt utan orättvist. Och framför allt det finns

ingen strävan till perfektion, även om det ibland kan synas så, livet är ingen tävling, vad som överlever är inte nödvändigtvis det bästa, vad nu detta skall vara, utan det som kan överleva. Det defekta, det ofullständiga, sällas bort, det andra hankar sig fram.

7.

Vem skall resa? Bara den som kan skriva? *Wer eine Reise tut, hat etwas zu erzählen* Givetvis den som inte bara har något att berätta men även kan berätta fängslande, gläder och uppfostrar inte bara sig själv utan många andra. Men upplever en sådan mer än någon som saknar denna gudagåva? Inte nödvändigtvis. Resandet är i första hand en personlig och intim upplevelse, vars mest fundamentala aspekter kanske inte kan delas överhuvudtaget. Sedan finns det folk som reser med ett uppdrag, där själva berättandet utgör resandets *raison d'être*. Fredrika Bremer är ett strålande exempel, hon är ute för att göra reportage. Men kanske detta spolierar resandets mystik såväl som dess oskuld. Resan får ett syfte, istället för den Baconska oskulden, får vi en reporter som formulerar i Poppersk mening frågor. Det hela blir till en sorts vetenskap, eller åtminstone en parodi på en sådan.

8.

'Neger' är ett fult ord. Ett N-ord som inte får uttalas ej heller skrivas ner, att så göra utgör en påminnelse om ett förtryck, ja rentav utgör ett förtryck, eller åtminstone visar en vedervärdig respektlöshet och en skrämmande aningslöshet. Ja låt oss skrämmas. Synd ty 'Neger' är trots allt ett mjukt och vänligt ord som ligger varmt och lent i munnen och så lätt och naturligt bildar sammansättningar med andra ord. Inte bara negerdockor och negerbollar, utan även negerfasor, negerfasoner, negerfallusar. Försök ersätta 'neger' med 'svart'. Det fungerar faktiskt i engelskan, där ordet 'Negro' är lite 'awkward' och där ordet 'Black' utgör en okrystad lingvistisk ersättning. Men visst engelskans absoluta tabu-ord 'nigger' har många av ordet 'neger's positiva tungofördelar. Men om vi nu skall frigöra ordet 'neger' från all hänvisning till afrikaner, kan vi inte utnyttja det i andra sammanhang? Istället för att tala om svartjobb varför inte negerjobb? Det kan inte missförstås.

9.

Att läsa något från en äldre tid, speciellt om det inte utgör en del av en klassisk litteratur med vilken man är förtrogen, kan utgöra en chock. På ett brutalt och handgripligt sätt kastas man in i en annan tid som både verkar mycket välbekant men samtidigt mycket främmande. Den mänskliga naturen lär vara densamma historien igenom, och detta medför att historien är så fascinerande ty vi kan identifiera oss med dess aktörer men förflyttas till främmande miljöer, vilket sätter upp det välbekanta mot det obekanta, som i science fiction

10.

Selma Lagerlöf och Sophie Elkan befinner sig i Palestina (som det fortfarande refereras till under min tidiga skoltid). De förskräcks över förfallet och arabernas oförmåga att ta hand om landet. De skyller på det osmanska väldet och föreställer sig vad kristna och judiska immigranter skulle kunna åstadkomma. Detta är givetvis en föreställning som fortfarande råder bland judar i Israel, denna om arabernas oduglighet. Den är stötande när man träffar på den, men den har en lång historia intimt sammankopplad med föreställningen om Österlandets dekadens.

11.

Verner von Heidenstam företog i sin ungdom resor i Österland vilket resulterade i diktsamlingen 'Vallfart och Vandringsår'. Han ställer Österlandet som motpol till Västerlandet. Det var det 'Annorlunda', en föreställning som gisslas av Said. Det hade under en lång tid, ja tusen år, varit västerlandets rival och hot, och erbjudit ett radikalt annorlunda alternativ på att vara en civilisation att erbjuda en religion, inte undra på att det var höljt i mystik. Och givetvis både främmande och välbekant, och således föremål för romantisering. Mot den västerländska materialismen ställs ett andligare alternativ, men det är inte helt klart vari denna andlighet består. Denna klyfta mellan västerland och österland var givetvis större under 1800-talet än den är nu. Den osmanska infrastrukturen var efterstätt något som man som resenär blir hela tiden påmind om. Detta har sina uppenbara nackdelar men även fördelar. Tillvaron ter sig mera sagolik, något som en nutida resenär till Indien fortfarande kan uppleva, men hur länge till? För en diktare, åtminstone med Heidenstams temperanment, måste detta vara speciellt lockande.

12.

Vad betyder 'neger' egentligen? Ord står för begrepp, och vad är begreppet 'neger'? Ur en rasmässig synpunkt betyder det ingenting. Vi är alla 'negrer' en del bara lite blekare i 'nyllet' än andra. Det tycks nu råda konsensus om att den moderna människorasen uppstod i Afrika, att den gick igenom en flaskhals och var nära att utrotas. En del av rasen utvandrade och gav upphov till kaukaser, kineser, indianer, indier, malajer och australnegrer. Dessa utgör alltså en slags enhet bland alla andra enheter den afrikanska befolkningen kan indelas i. Mellan två negrer kan det således föreligga en mycket större variation än mellan en vit europé och en australneger. Negrerna har således ingenting gemensamt förutom att de icke är inneslutna i en viss enhet. Från en islänningssynpunkt kan det vara praktiskt att dela in världen i islänningar och icke-islänningar. För de flesta av oss är den senare kategorin ointressant. En västafrikan har troligen mindre gemensamt med en pygmé än endera har gemensamt med oss. Också inom lingvistik framträder den största variationen i Afrika. Men begreppet 'neger' har en historisk betydelse och ordet ger associationer, och i många sammanhang är det det rätta ordet att använda. Att rensa ut ordet betyder att rensa ut historien och därmed göra den obegriplig. Kolonialismen försvinner inte bara för att ordet försvinner, framför allt inte dess historia. Och sedan,

vilket även är viktigt att påpeka, människorasen är ovanligt genetiskt homogen, detta är en följd av flaskhalsen refererad till ovan. Detta betyder att människor är sinsemellan genetiskt mer lika varandra än vad som är normalt bland däggdjur. Men detta är en biologisk tillfällighet, det kunde ha varit annorlunda. Alla människor kan tillägna sig vilket som helst språk som modersmål förutsatt att de växer upp med det. Det finns inga biologiska hinder. Schimpanser och hundar kan också växa upp bland människor men tillägnar sig inte det mänskliga språket. Det finns biologiska hinder. Men hur hade det varit om det hade förelegat större biologisk variation mellan människor, om Neanderthalarna hade överlevt i vår tid hur hade vi förhållit oss till dem? Skulle många av de rasistiska fördomarna som nu förkastas inte bara moraliskt men även som ovetenskapliga då vara tillämpliga?

13.

Det finns endast en vetenskaplig tradition, inklusive den matematiska. Och enligt Whitehead endast en filosof - Platon - vars filosofi han ansåg att alla västerländska filosofer endast skriver fotnötter till. Platon talade om en Sanning och gick till storms, liksom hans lärofader Sokrates, mot sofisterna, den tidens post-modernister. Många andra har även hävdad Sanningen, men då utgående från auktoriteter och därmed retoriskt baserade kriterier. Detta leder oundvikligen till splittring. Platon satte det rationella tänkandet i högsätet och den transparanta diskussionen i vilka alla kunde delta som dess metod. Den förutsättningslösa diskussionen, som den framträder i den axiomatiska framställningen, och som inte bara inbjuder men också välkomnar kritik och därtill medföljande modifikationer utgör demokratins kärna. Demokrati är inte samma sak som egalitarism, två begrepp som ofta sammanblandas. Platon var en elitist och såg med förakt ner på massan och misstrodde den representativa demokratin, vars missbruk är legion. På grund av detta anses Platon vara en anti-demokrat.

14.

Slavar har alltid funnits i och med att civiliserade samhällen med hög grad av befolkningskoncentration har uppstått. Dessa utgör en ekonomisk nödvändighet. Speciellt de antika samhällena som grekernas och romarnas var slav-samhällen. Det låg inget rasistiskt i detta, slavar och herrar skilde sig inte nödvändigtvis rasmässigt ifrån varandra. Araberna var hängivna slavhandlare och tog många neger-slavar. Det anmärkningsvärda är att inga av dess ättlingar tycks ha överlevt i regionen, till skillnad från de till Amerika fraktade. Inom Afrika förekom det en livlig slavhandel, besegrade och därmed underkuvade folk blev tagna som slavar. Ofta var de av samma ras som sina herrar. Samhällen i västra Afrika använde slavar som handelsvaror som begärligt köptes upp av västerländska affärsmän. Kommersen var mycket lönsam. Inga arméer av vita soldater trängde in i Afrika och roffade åt sig slavar. Det var obehövligt, den detaljen skötte lokalbefolkningen om. Slavhandel och kolonialisering är två skilda saker. Britterna gjorde slavhandeln illegal innan de började kolonialisera Afrika, och under den tidiga handelskolonialiseringen

av Indien under 1700-talet förekom ingen slavhandel, åtminstone inte i någon större utsträckning. Visserligen är slavhandeln moralisk förkastlig men den har inte mycket med förtryckande av andra folk att göra. Dessa slavar var redan förtryckta. Man kan även undra hur mycket av den industriella revolutionen gjorde slaveriet mindre lönsamt. Sedan utgör industriarbetarens lott något av en slavexistens, men då talar vi i bildliga termer inte i reella.

15.

Existerar rasism egentligen? Den är inte biologiskt betingad. Olika raser bebländar sig ohämmat med varandra. Sexuell attraktion känner inget raskat. Människans lägre instinkter är färgblinda, endast de högre konstruerar raskategorier. Det indiska kastsystemet bygger på förtryck men inte ett rasistiskt sådant. Möjligen är vissa brahminer som Nehru mera ljushylta än indierna i gemen, men hur mycket detta beror på undvikande av solbränna vet jag inte. Civiliserade samhällen tenderar att utveckla hierarkier, det är naturligt. Hierarkierna bygger ytterst på fördelning av yrkesuppgifter. Man föds till en plats i samhället. Detta borgar för stabilitet och förenklar livet för individen. Popper kallar sådana samhällen för slutna, och dess motsatser som de moderna demokratiska samhällena öppna. Man är nödvändigtvis inte lyckligare i ett öppet samhälle, men den individuella lyckan är inte nödvändigtvis ett högre mål i livet.

16.

Det västerländska intrånget i Afrika tog sin början först på 1800-talet. Många individer dukade under av sjukdomar och klimat. Afrika var inte en kontinent gjord för nordbor, till dess klimat och andra omständigheter var de helt enkelt inte evolverade, även om man vid denna tidpunkt inte talade i dessa termer. Men afrikanerna då? De dog också såsom flugor, men detta var ju uppenbarligen inte lika uppenbart. Vem saknade dem i motsats till efterlämnade släktingar i Västerlandet? Detta intrång var grymt och eftervärlden har förfasats av de grymheter som belgarna utövade i sin kronkoloni, deras kungs privata egendom. Samma belgare som senare upplevdes som oskyldiga offer för den tyska brutaliteten under Första Världskrigets inledande skede. Samma och samma? Har belgiska kolonialister något att göra med i Belgien bosatta belgare? Dessa grymheter som lär ha kraftigt reducerat den i Kongo bofasta befolkningen. Vad förorsakade den? Kommersiellt vinstbegär, i detta fall specifikt kautschuken. När denna senare ersattes av konstgjorda substitut blev det hela inte längre lika lönsamt och exploateringen upphörde. Visst exploateringen skulle inte ha varit lika enkel om det inte hade förelegat en sådan uppenbar skillnad mellan urbefolkningen - 'negrerna' - och de vita. Att hävda att det inte finns rasskillnader är absurt, i många fall är dessa så uppenbara att de är omedelbart igenkända. Detta är mycket praktiskt. Först kommer ett vi och ett dom och en rasklassificering utgör en efterrationalisering och inte en orsak.

17.

Allt som händer i historien har inte relevans till det samtida. Det ingår inte i de förklaringar om varför saker och ting ser ut som de gör. Vi talar om det gömda i historien. Men det gömda skall inte bli det glömda. Dels ur ett allmänt sanningspassionerat perspektiv. Det som har hänt har hänt och skall inte utplånas. Det har med andra ord ett egenvärde. Men också samtiden förändras och en framtida samtid kan ha andra prioriteringar än dagens samtid och söka i historien alternativa händelser som kan förklara sina egna intressen, som med all säkerhet inte kommer att överensstämma med våra egna. Vad dessa kan vara vet vi inte, ty då skulle de vara del av vår egen framtid, Framtiden är inte bestämd av samtiden.

Vad som ger bokens framställning dess kraft är just detta framtagande ur glömskan, uppletandet av det gömda, som därmed framstår med en sådan fräschör, ty trots att det är gammalt, ja rentav därför att det är gammalt, framstår så nytt och fräscht. Många håller inte med, allt som är gammalt är per definition avdankat och unket. Man får läsa och uppleva med öppet sinne.

18.

'Tusen' står för oändligheten enligt Borges, och följaktligen 'Tusen och en' står följaktligen för ett bortom oändligheten. Det är så man skall tolka 'Tusen och en natt' enligt den argentinske litteratören. En följd av nattliga sagor som går bortom oändligheten. Detta påminner om matematikernas, eller snarare logikernas, utvidgade ordinalitet.

$$1, 2, 3 \dots \omega, \omega + 1 \dots$$

där ω betecknar alla de tal som kommer innan. Och $\omega + 1$ inkluderar därmed även ω . Den tusende och ette natten står således för alla nätter och sagor tillsammans, som utgör en övergripande saga. Känd som 'Tusen och en Natt'.

'Tusen och en natt' utgör sinnebilderna för Österlandets exoticism. Östern såsom en saga. Återigen något som den kristne Said vänder sig emot. Inte undra på att dessa översättningar fick en sådan genomslagskraft. Och hur dessa under generationer kittlade barn och ungdomars fantasi. Heidenstam lär ha varit mycket fascinerad av dem och dessa utgjorde troligen drivkraften till hans resor i Orienten. Och 'Tusen och en natt' utgör inte den enda källan till Orientens sagor, många av de sagor man träffade på som barn lär ha sitt ursprung i Indien, inte bara de uppenbara som förtäljer om väldiga rikedomar, utan kanske även många av Grimms sagor kan spåras långt tillbaka i Österlandet. En sagoskatt som tillhör mänsklighetens gemensamma undermedvetna.

19.

Att hugga av händer och fötter är inget europeiskt påfund. De grymheter som de vita utsatt de svarta för har även svarta utsatt de svarta för. Den afrikanska historien är fylld med övergrepp och otidligheter. Kanske inte historien ty den befattar sig inte med individer utan med kollektiv. Dessa missgärningar är inte officiellt nedtecknade, således gömda och glömda. Men kan det ha varit annorlunda? En befolkning i jämvikt kan inte

växa, den måste vara stabil. Detta är en matematisk tautologi, men som i praktiken innebär misär och elände, och framför allt personlig tragik. Hunger, sjukdomar, död. Inte bara naturlig utan mord och krig och de grymheter som är förknippade med dessa, ty den mänskliga naturen visar därvidlag en stor och passionerad fantasi. Afrikaner är människor de också, vad annat kan de vara, och skiljer sig inte från andra människor, speciellt inte de vita. Detta är givetvis inget försvar för illgärningar, ej heller för kolonialism som sådan, vad nu detta begrepp egentligen innebär, men det finns ingen anledning att skönmåla, att blunda. Rousseau var en romantiker, upplysningsfilosof som han var. Han spekulerade. Hade vilden inte funnits hade han tvingats uppfinna honom.

20.

Den västerländska civilisationens överlägsenhet. Detta är ett rött skynke. Men det är sant, åtminstone både sant och falskt. När det gäller vetenskap, har som ovan anförts, finns det bara en tradition, nämligen den av grekerna grundade. Vetenskap och demokrati är förbundna, men dock ej i den mening de flesta förknippar den med, Det är som betonats tidigare inte en fråga om egalitarism och handuppräkning, stormötets förment kreativa kaos, utan något helt annat. Vetenskapliga framsteg vilar på tre ben. Dels den vetenskapliga traditionen och dels samhällets resurser. Men viktigast de enskilda individerna, som under historiens gång utgjort en försvinnande liten minoritet. Ett par tusen namn står för alla väsentliga uppfinningar och genombrott. Lägg till ett antal tusen till som skulle ha kunnat hade de fått chansen. Det rör sig om exceptionella insatser, fruktbara kombinationer av begåvning och passion. Detta kommer bort i den allmänna diskussionen präglad av egalitarismens skygglappar.

Vi talar även om kritiska massor och återkopplingar. Uppfinningar och genombrott stärker samhällets resurser och frigör därmed ytterligare kraft. En växande spiral i Malthus anda, men kommer den att i motsatsen till träden föra oss till himlen? Detta är en annan fråga. Men som det är tar vildar tacksamt emot civilisationens välsignelser, om det så bara är sjukvård. Teknologiska framsteg för oss längre och längre bort för det förmenta paradiset för vilket vi var biologiskt evolverade. Hur skall detta sluta? Men detta är som sagt vad en annan fråga, alltför stor för oss att begrunda och besvara. Som biologiskt pragmatiska varelser tar vi små steg i taget och lyfter inte blicken från marken, ty den är den enda vi har att förhålla oss till, så länge den existerar. Och när den inte längre existerar har vi som människor inte längre något existensberättigande, att hävda annat är ren och skär sentimentalism.

Vad innebär kolonialisering egentligen? Det enkla svaret är utsugning, stöld av naturens resurser från folk vilka de tillhör. Men många historiker anför (A.J.P. Taylor är en i raden) att kolonialism är ekonomiskt ett förlustbringande företag. Västerländska kolonier har mycket riktigt under 1900-talets andra hälft avvecklats (d.v.s. 1800-talets kolonier, de tidigare kolonierna, som de sydamerikanska avvecklades redan under början av 1800-talet) men på vilka grunder? Ekonomiska eller moraliska? Kanske ekonomiska trots allt men de moraliska eftertänksfullheterna är betydligt mera uppbyggliga. Många forna kolonialstater har efter sin frigörelse kollapsat, men det finns givetvis många undantag. Det är svårt att erkänna detta ty man riskeras att därmed bli utpekad såsom rasist. Haiti

blev tidigt oberoende efter ett slavuppror. Det är sedan länge västra halvsfärens fattigaste och mest misslyckade statsbildning. Varför detta? På grund av att franskan är dess administrativa språk? Kolonialism är en slags våldtäkt i vilket västerländska värderingar gör ett otillbörligt intrång. Men i alla tider har kulturellt utbyte varit människosläktets signum. Problemet är den stora gradientskillanden. Vatten kan bara rinna åt ena hållet. Västerlandet har allt att tillföra det som tidigare i min barndom kallades under-utvecklade länder och samhällen, sedan ändrades det till det mera optimistiska utvecklingsländer. Men verkligheten är obarmhärtig, eufemismens tunna fernissa nöts snart bort, Nu finns inga U-länder kvar de är alla medlemmar av den Tredje Världen. Således har den andra parten, d.v.s. den tredje världen inte så mycket att komma med. Att bara ta och inte kunna ge är förnedrande och degenererande. Vidare om det nya inte finner lämpliga strukturer måste dessa brytas ner och ersättas av andra. Det sker således ingen utveckling utan ett utsudande. Detta är speciellt tydlig när den moderna världen möter stenåldern. Resultatet blir att dessa primitiva fossiler av människans urtid, sätts i karantän och förvisas till reservat. Med andra ord de institutionaliseras, som fångar i ett fängelse eller bättre dårar i ett dårhus. Från ett upphöjt västerländskt perspektiv värnas kollektivet, inte individen, dessa fossila levnadsformer är oerhört intressanta som fenomen och bör helst förvaras intakta. Man kan se detta som en respekt för mångfald, men det rör sig om en typ av sentimentalisering som de intellektuella är speciellt benägna att hemfalla åt. Har en antropolog ett moraliskt ansvar att inte ingripa i ett skeende, som säg rituellt mord eller ett krig stammar emellan, ty detta är att förvanska och förhindra en naturlig utveckling. Ett besudlande. Detta synsätt företar uppenbara likheter med att förvalta naturreservat. Skogsbränderna in Yosemite i slutet av 80-talet tilläts att härja ty skogsbränder är naturliga inslag (även om de i enskilda fall kan ha onaturliga orsaker?).

21.

Att vara offer för rasismen är förädlade. Därvidlag är inga mer förädlade än judarna. De illdåd de utsatts för har ingen tidigare parallell. Att hävda så, d.v.s. att normalisera Förintelsen, är närmast att betrakta såsom Förintelseförnekelse, vilket i många länder är straffbart. Från en intellektuell synpunkt är detta absurt. Det intellektuella förhållningssättet är att ifrågasätta att problematisera, att ha full frihet att ställa upp hypoteser och se var dessa leder. Det är en legitim filosofisk fråga att undra om huruvida det förflutna har någonsin existerat. Man kan vidare förneka den yttre verklighetens existens, det är ett klassiskt filosofiskt förhållningssätt. Det rör sig om tankeexperiment. En del nödvändiga, andra bara frivola, men var dra gränsen? Tanken har sin orubbliga frihet och därvidlag även yttrandet, men här är det hela mera problematiskt. Hur dra en gräns mellan yttrande och handling? Är inte själva verket yttrandet som sådant en handling? Men varför är i så fallet inte en tanke också en handling? Är vi fortfarande fångna i den kartesiska dualismen? Trots alla bedyranden av motsatsen?

22.

Vad är kolonialism? De brittiska besittningarna på den amerikanska östkusten var kolonier underställda den brittiska kronan. De klagade över skatter och bristande representation. Var de utsugna? Har den amerikanska koloniala frigörelsen så omhuldad och romantiserad något gemensamt med den koloniala frigörelserna efter Andra Världskriget? De brittiska kolonierna hade ingenting med rasism att göra, det hade däremot koloniernas västliga utbredning. Här har vi ett klart exempel på inträngande och förintande. Hela den nordamerikanska ursprungskulturen, eller snarare ursprungskulturerna förintades. Och U.S.A framställs som sinnebild för frihet med kanske den moderna historiens största etniska rensnings blod på sina händer. Var detta ett illdåd, eller som Marxisterna skulle vilja hävda, en historisk nödvändighet? Denna med rätta förkastade och rentav förlöjligande marxistiska troskyldigheten (av Popper benämnd och gisslad som 'historicism') återfinns vi även i liberala tankemönster. Man talar om att man inte kan stå i vägen för utvecklingen och framstegen, i princip samma tankemönster, om än något inte fullt lika specificerat, som det marxistiska. Den liberala ekonomins oövertvinnerlighet är samtidigt mantra. Marxister är oundgängliga i att frågasätta den liberala hemogenin, men de tycks ha tappat sin övertygelse. Tillhör de historiens förlorare?

23.

Judar utgör ingen ras. Visserligen var detta den officiella ståndpunkten under det Tredje Riket. Hitler planerade ett museum i Prag över 'Eine ausgerottene Rasse'. De ämbetsmän och medarbetare som fick till uppgift att omsätta detta i praktiken fick en svår uppgift. Hur skulle man kunna avskilja judarna från befolkningen i övrigt? Vilka kriterier skulle man åberopa, vilka objektiva fanns att tillgå? Rasbiologi hade utvecklats under 1800-talet med sina beryktade skallmätningar och hade långt in på 1900-talet vetenskaplig auktoritet. Principiellt är det inget fel på rasbiologi som en del av biologin. Det rör sig om ett studium av folkgrupper och undersökningar huruvida det finns biologiska skillnader mellan dessa. Detta är ett uttryck för nyfikenhet och som sådant helt legitimt. Det finns ingen anledning att tro att dessa studier inte kan ha gett ett och annat intressant värt att beaktas. Problemet med rasbiologin var dess starka ideologiska underbyggnad. Slutsatserna var givna, den vita rasens överlägsenhet, det gällde bara att bekräfta dem. Med andra ord det rörde sig om uppdragsforskning. I dagens samhälle finns det gott om exempel på detta fenomen. Den så kallade genus-forskningen är minst lika suspekt som rasbiologin ur vetenskaplig synpunkt. Kanske även historisk forskning om kolonialismen. Vi kan alla formulera hypoteser eller sanningar som vi söka få bekräftade. Faktum är att man för varje hypotes och sanning kan finna så många bekräftande fakta som helst, det gäller bara att sålla. All konspirationsteori bygger på detta. Vitsen med Popper är att istället söka upp det obekväma, det som potentiellt undergräver hypotesen eller sanningen. Svårare är det inte.

Nej, rasbiologin kunde inte vara till någon hjälp. Den angav inga objektiva kriterier. Man bestämde inte vem som var jude eller icke genom skallmätningar eller undersökningar av blod, ty detta skulle med största sannolikhet ge oförutsägbara och generande resultat. Judiskheten är en social konstruktion. Gick man tillbaka ett antal generationer var det lättare. Judar definierade sig själva via sin religionsutövning. Via sekularisering och as-

similering upplöstes detta, men om nu judiskheten var a blodet innebar det ju att dessa konverterade individer trots allt var judar. Det judiska kunde man inte tvätta bort. Men det gav ju problem, och en gråzon upprättades. Man kunde vara heljude, halvjude och rentav kvartsjude. Huruvida man kunde vara åttondels jude tvivlar jag på, administrativa rutiner tenderar att förenkla mer eller mindre godtyckligt. Denna klassificering hade konsekvenser. Var ens judiska halt tillräckligt låg slapp man koncentrationslägret (och den slutgiltiga likvideringen) även om man var underställd vissa restriktioner. Familjen Wittgenstein lyckades köpa sig fri. Varje administrativt system är öppet för korruption. Detta är inte nödvändigtvis något negativt.

Men dessa grundliga administrativa rutiner hade sin tillämplighet endast i kärnriket Tyskland, knappast i erövrade och ockuperade områden. I Tyskland kunde även heljudar skonans om förmildrande omständigheter förelåg, såsom giftermål med arier. Klemper, vars dagböcker upptäcktes under 90-talet, är ett sådant exempel. Tyskland hade när allt kom omkring en djupt förankrad demokratisk tradition i att respektera lagar och förordningar, även när dessa stred mot alla så kallade demokratiska värderingar. Somliga hävdar att vad som gjorde Nazismens illdåd möjliga var inte ondska utan lydnad.

Men utanför kärnlandet Tyskland rådde kolonialistiska förhållanden. Både Sven Lindquist och Jan Myrdal påpekar att vad som chockerade den allmänna opinionen om Nazisternas härjningar var att dessa tillämpade på europeisk mark metoder som tidigare var förbehållna kolonierna. Kan det vara så att Förintelsen trots allt inte är unik, utan bara en del av Kolonialismen? Detta borde i så fall utgöra en normalisering av den förra.

Och judendomens egenart, att det handlar om något djupare än bara en social konstruktion, att den innefattar ett krav på den typ av lojalitet man förknippar med blodsbånd, utgör inte detta en bekräftelse och grundläggande samsyn med Tredje Riket när det gäller hävdandet av den judiska egenarten som något objektivt? Judar innefattar ett brett spektrum av olika rasegenskaper och ingen rasbiologi i världen skulle ha lyckats med att komma upp med ett rasbaserat kriterium.

Zionismen har en lång historia, långt innan Tredje Rikets uppkomst. Denna såg med ett visst gillande på den, som en lösning, om än ej slutgiltigt, på det 'judiska problemet'. Upprättandet av staten Israel måste ses som ett led i kolonialismen, men mot detta anför två relaterade argument. Dels den historiska anknytningen till området, och dels den moraliska skuld som världssamfundet har ådragit sig i och med judarnas öde. Mot det första kan man visserligen tillstå att den judiska religionen är kopplad till regionen, men detta betyder inte att det är dess ättlingar som står att finna i den nuvarande judiska befolkningen (även om den är en intressant och bestickande hypotes). Mot den andra kan hänföras att de som tvingas betala skulden är inte de som orsakat den, och att den israeliska befolkningen endast till en liten del utgörs av förintelseöverlevare eller nära anförvanter till förintelsens offer. Dock statens Israels moraliska existens är baserat på Förintelsen och således varje ansats till att ifrågasätta den upplevs därmed som ett sanktionerande av Förintelsen. Den ursprungliga sympatin som vederfors Israel i sin begynnelse inom Västvärlden har till en stor del under femtio år eroderats. Till en viss del kan den sjunkande sympatin för landet hänföras till önskan att reducera känslan av skuld, att se judarna som förövre de också, och inte bara oskyldiga offer. Men som ovan påpekats, de judar som utsattes för Förintelsen och de judar som i egenskap av israeler nu lever i landet, har endast

en marginell överlappning.

I den mån judar utgör en någorlunda rashomogen folkgrupp är de knappast urskiljbara från de omgivande araberna. Språken är för övrigt närbesläktade. Det finns kristna araber, liksom kristna abessinier, och kristna indier, i en tradition som går tillbaka tvåtusen år, definitivt längre än den skandinaviska. Dessutom är muslimer uppsplittrade i shia och sunni, vem som är vem är en fråga som en utomstående har svårt att engagera sig i. Konflikten mellan araber och judar är således ingen rasistisk konflikt, även om den ofta beskrivs i dessa termer. Motsättningarna mellan shia och sunni är uppenbarligen inte heller någon rasistisk eller kolonialistisk baserad, lika lite som bråken på Balkan. Rasismen, vad detta egentligen innebär, är knappast ett huvudproblem för mänskligheten, speciellt inte den främsta anledningen till dess konflikter.

Varför är det värre att missaktas för sin ras, än att mobbas för sin kroppshydd, hårfärg, duktighet i skolan eller sin personlighet? Det förra är ju mycket opersonligt. Och varför är det värre att mördas för sin rastillhörighet än för sina pengar? Utgör det senare en mera förståelig och förlåtande anledning?

24.

Sameblod är en i skrivandes stund hyllad film. Den lyfter fram rasismen i svenskarnas relation till samerna, speciellt i modernare tider. Detta tema är tacksamt och det är garanterat sålunda att filmen betraktas och bedöms okritiskt. Att vara kritisk betyder inte nödvändigtvis att vara avståndstagande bara att granska och ifrågasätta. Med andra ord att ta något på allvar.

Hur kan man på någons utseende avgöra om de är same eller inte? Det är inte så att samerna är ett mongoliskt folkslag. Det är sant att Sverige har under 1800-tal och tidigt 1900-tal bedrivit en försvenskande politik, men detta är typiskt för alla nationalstater. Samma sak kan anföras Frankrike och Rumänien. Även tornedalsfinnarna förbjöds att använda sitt modersmål i skolan. Det kan givetvis ses som förtryck ur ett kollektivt perspektiv men som välvillig assistans i ett individuellt. För en individ att brytas ut ur ett kollektiv kan innebära en frigörelse. Visst är det beklagligt att språk dör ut och minoritetskulturer försvinner. Normalt sker inte detta genom att de berörda individerna likvideras.

25.

Indianböcker tycks vara på utgång. I min barndom utgjorde de fortfarande en utbredd genre inom ungdomslitteraturen. Vem läser dem nu? Vilka barn leker förresten numera indianer och cowboys? Det tycks vara helt ute. Två generationer tillbaka var de ännu mera populära, både Einstein och Hitler vara 'fans' av Karl May's indianböcker. Indianerna presenterades ofta som fiender, kanske inte olik dagens terrorister, men det kunde inte hjälpas att framställningen tenderade att bli mer nyanserad, och den 'gode indianen' lyftes fram, denne som var den vite kolonialisatörens vän och som därmed tog avstånd från sina fränders tradition och politiska gemenskap. Framställningarna var inte rasistiska i den

meningen att enskilda individer kunde ses som människor. Sedan var det inte ofrånkomligt att en viss beundran för indianer och deras levnadssätt tonades fram, tack vare det blev det grogrunden för så kallad 'god litteratur'. Jag vet mycket litet om Karl Mays böcker, jag har inte läst någon av dem ³. Det är mycket möjligt att indianerna framställdes relativt sympatiskt i Mays böcker, i alla fall som en del av infödingsromantik, och det finns ingen anledning att på allvar betvivla att både Einstein och Hitler uppskattade väsentligen likartade aspekter och hade sina sympatier på samma håll. Rasismen är inte en gen. Hitler var fortfarande en pojke och inte mera moraliskt förkastlig än pojkar i gemen,

26.

Missionärer anses vara en del av kolonialismen. Deras ideella verksamhet och icke-rasistiska attityd i förment kristen anda anses om inte föredömligt i alla fall försonande i jämförelse med köpmän och soldater. Dock de var imperialistiska redskap som pådyvlade västerländska värderingar i form av det kristna budskapet. Därvidlag visade de en bristande empati och respekt för ursprungsbefolkningens egenart. De introducerade även den västerländska civilisationens välsignelser i form av medicinsk hjälp. Skall man vara riktigt cynisk, bidrog de därmed till befolkningsökning och miljöförstörelse, men fullt så cynisk är ingen. Inga bokens bidrag framstår även missionärerna som betydligt mera sympatiska och välmenande än soldater och köpmän och andra äventyrare. Med detta vill inte vara sagt att missionärerna inte var äventyrare, de var de i högsta grad. Var och en som drog till Afrika var en äventyrare, om än så såsom turist. Men äventyret hade ett övergripande opersonligt syfte. Ett uttryck för idealism i motsats till soldatens och köpmannens.

Numera är det soldaten och köpmannen som drar ut i fält i den Tredje Världen. Syftet är inte att sprida kristendomen, utan demokrati och marknadsekonomi.

27.

Vad är Erfarenhetsunderskott? Det framgår inte tydligt. Kan det vara att svenskarna saknade erfarenheter, att de var förvånansvärt oskyldiga, och därmed även oförmögna att rätt tolka och ta till sig vad de såg och upplevde? Eller är det fråga om en brist som i och med konfrontationen med den stora världen avhjälpes?

28.

Vi lever i en globaliserad värld. I denna är det (representativ) demokrati och marknadsekonomi som gäller, oavsett politisk ideologi. Betyder detta att hela världen är kolonialiserad? Vi är fångna i en koloni, och kan inte bryta oss ut. Bryta oss ut till vad? Vad innebär frigörelse i detta sammanhang?

---

³ Men hans minne tycks fortfarande hållas vid liv i den lilla staden Bad Segeberg där jag hamnade en gång under en cykeltur. Varje sommar hålls där en Karl May festival. Kanske traditionen håller sig kvar längre i Tyskland. Mig veterligen skrevs inga minnesvärda indianböcker på svenska.

29.

Är denna bok ett försvar för kolonialismen? Kan så tyckas, men detta är inte dess huvudsyfte. Det förekommer således ingen mera ingående diskussion om kolonialismen, syftet är annorlunda. Det rör sig om en antologi, inte en renodlad sådan, ty det är inte en fråga om att klippa och klistra in texter som i ett album, utan att referera dem. Därvidlag åstadkommer man en likformig ton i och med att alla underställs, om en varsamt, kommentarer. Texterna får tala för sig själva, men hela tiden ingår de i ett sammanhang, och utgör byggstenarna i en större mosaik som läsaren själv får sammanfoga.

Vi möter här svenska soldater som begår våldshandlingar vi föredrar att inte förknippa med vår egen nationella oskuld. Men människan är en social varelse och gör vad som görs. Man får ta seden dit det kommer. Om sedan innebär att man skjuter infödingar må det vara hänt. Vad kan en individ ställa upp mot detta? Ondskans banalitet? De flesta av oss är medlöpare och moralen utgår mindre från det egna samvetet, i den mån en sådan existerar överhuvudtaget, än den omgivande normerande moralen. Men dessa brutala individer bjuder även på andra sidor. Trots allt tvingas de även konfrontera infödingar som individer och därmed nyanseras deras attityder. Deras erfarenhetsunderskott föminskas.

Fredrika Bremer är en feminist och kvinnosakskämpe, för att använda en äldre mera beskrivande terminologi. Hon talar om negrerna som intellektuellt underlägsna de vita, men i gengäld moraliskt mer högstående. Hur skall man tolka detta? Det är ett exempel på hur en skärva av det förflutna kan lyftas in i det nuvarande, inte olikt de minnesfragment som oförhappandes träder in i Prousts alter ego. Inte konstruktioner, som minnen i allmänhet utgör, utan 'the real thing'. Gömt och därmed glömt. Detta innebär en påminnelse (ty all kunskap är en påminnelse enligt Platon) om att intellektet har inte alltid ställts högst. Religionen, om den tas på allvar, innebär att det mänskliga förnuftet underställs Guds vilja. Att andra egenskaper ställs högre. Denna tradition var levande under 1800-talet och än in i 1900-talet speciellt i frikyrkliga kretsar.

Ja hela denna bok innehåller sådana påminnelser. Man skall påminnas om vad som är glömt, annars kommer man att lida av ett Erfarenhetsunderskott.

30.

Platonismen anses av många filosofer vara omodern och därmed naiv och överspelad. Detta visar på såväl okunskap som bristande inlevelseförmåga. (Erfarenhetsunderskott?). Hela den västerländska vetenskapstraditionen bygger på Platon. Dels det kompromissläsa sanningsbegreppet, som innebär att det finns en Sanning, inte nödvändigtvis att vi som människor är i full besittning av den; dels att Sanningen inte står att finna i tillvarons ytliga manifestationer utan ligger djupare. Därvidlag dessa ofta kontraintuitiva teorier formulerade i termer som inte tycks ha mycket med de fenomen de är ämnade att förklara. Det ligger givetvis ett deistiskt skimmer över detta i och med Sanningen som får ett närmast gudomligt skimmer. Men vad är alternativet? En post-modernistisk moras?

Kommer denna drift att söka Sanningen och dess konsekvenser medföra mänsklighetens undergång. Men vad är alternativet? En återgång till ett pre-kolonialt Eden?

February 28- March 1, March 4, March 18, 2017 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg* ■
Sweden ulfp@chalmers.se